

Redogörelse till riksdagen 2022/23:VPN1

Verksamhetsredogörelse för Valprovsnämnden 2022

Till riksdagen

Valprovsnämnden ska enligt 13 § lagen (2012:880) med instruktion för Valprovsnämnden senast den 22 februari varje år lämna en redogörelse till riksdagen för sin verksamhet under det senaste kalenderåret. I redogörelsen ska nämnden även redovisa verksamhetens kostnader.

Nämnden lämnar härmed följande redogörelse till riksdagen.

Stockholm den 15 februari 2023

Annika Sandström
ordförande

Cecilia Persson
kanslichef

Arbetsuppgifter

Grundläggande bestämmelser om Valprovningssnämnden finns i regeringsformen, riksdagsordningen (när det gäller val inom riksdagen) och kommunallagen (2017:725). De bestämmelser som primärt reglerar Valprovningssnämndens organisation och verksamhet finns i 14 och 15 kap. vallagen (2005:837). De materiella reglerna i olika frågor som rör allmänna val är i allt väsentligt samlade i vallagen. I lagen (2012:880) med instruktion för Valprovningssnämnden finns ett antal bestämmelser om bl.a. uppgifter, sammansättning, arbetsordning, ärendenas handläggning och ersättningsfrågor. Sedan den 15 april 2013 finns det en arbetsordning för nämnden med bestämmelser om bl.a. delegering av beslutanderätt samt ärendeförteckning och aktbildning. Nämnden har ställning som förvaltningsmyndighet i regeringsformens mening, och förvaltningslagen (2017:900) är tillämplig på handläggningen av ärenden hos nämnden.

Valprovningssnämnden är den enda instans som prövar överklaganden av beslut av Valmyndigheten och länsstyrelserna om fastställande av utgången av riksdagsval, regionfullmäktigeval, kommunfullmäktigeval, sametingsval, val till Europaparlamentet och folkomröstningar. Detsamma gäller beslut med anledning av särskilda förrättningar där efterträdare för avgångna ledamöter utses m.m.

Nämndens uppgift som klagoinstans omfattar även en rad administrativa valärenden, där talan mot myndigheternas avgöranden kan föras särskilt. Exempel på detta är beslut som rör valkretsindelning, fördelning av antalet mandat på valkretsar, valdistriktsindelning, registrering av partibeteckning, anmälan av kandidater och anmälan om deltagande i val.

Vid sidan av uppgiften som klagoinstans ligger det på Valprovningssnämnden att pröva behörigheten hos riksdagsledamöter och ersättare för ledamöter (4 kap. 11 § regeringsformen) samt att granska bevis för riksdagsledamöter eller ledamöter i Europaparlamentet och ersättare som utfärdas av Valmyndigheten (14 kap. 30 § vallagen).

Sammansättning

Valprovningssnämnden består av en ordförande, som ska vara eller ha varit ordinarie domare och som inte får tillhöra riksdagen, och sex andra ledamöter. Ledamöterna väljs efter varje ordinarie riksdagsval, så snart valet har vunnit laga kraft, för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Ordföranden väljs särskilt.

För ordföranden utses en ersättare i samma ordning och under samma villkor som gäller för valet av ordförande. Suppleanter för övriga sex ledamöter i nämnden utses enligt de regler som gäller för riksdagens organ i allmänhet. Även frågor om i vilken ordning suppleanter ska kallas in och om kompletter-

ingsval bestäms av de allmänna reglerna. Dessa förutsätter ett nomineringsförfarande på parlamentarisk grund.

För de sex ledamöterna ska lika många suppleanter utses. Riksdagen kan emellertid efter förrättat val av suppleanter genom ett särskilt beslut bestämma att antalet suppleanter ska utökas. De nya suppleanterna ska då väljas så snart som möjligt.

Under 2022 hade nämnden följande sammansättning (enligt val den 13 mars 2019):

Ordförande

Annika Sandström, f.d. kammarrättslagman

Ersättare för ordföranden

Svante O. Johansson, justitieråd

Ledamöter

Ida Karkiainen, riksdagsledamot (S) (t.o.m. 2022-01-11)

Hans Ekström, riksdagsledamot (S) (fr.o.m. 2022-01-21)

Bengt-Anders Johansson, f.d. riksdagsledamot (M)

Linus Sköld, riksdagsledamot (S)

Ewa Thalén Finné, f.d. riksdagsledamot (M)

Mattias Bäckström Johansson, riksdagsledamot (SD)

Jessica Wetterling, riksdagsledamot (V)

Suppleanter

Agneta Börjesson, f.d. riksdagsledamot (MP)

Eva Bengtson, f.d. riksdagsledamot (M)

Sanne Lennström, riksdagsledamot (S)

Krister Hammarbergh, f.d. riksdagsledamot (M)

Michael Rubbestad, riksdagsledamot (SD)

Joakim Johansson (S gruppkansli)

Kansliorganisationen

Valprövningsnämnden biträds av ett kansli med en huvudföredragande samt ett antal föredragande, sekreterare och assistenter. Samtliga dessa har en heltidstjänst inom andra delar av Riksdagsförvaltningen eller utanför riksdagen och biträder således nämnden vid sidan av sin ordinarie tjänst.

På samma sätt som efter de allmänna valen 2018 leddes arbetet på kansliet under perioden den 1 september till 31 december 2022 av en kanslichef. Det är huvudföredraganden i nämnden som har bistått nämnden som kanslichef på heltid. Ordningen med en kanslichef tillämpades för första gången efter de allmänna valen 2014. Den framgår av en överenskommelse mellan Riksdagsförvaltningen och Valprövningsnämnden. Den senaste överenskommelsen ingicks i januari 2022, se avsnittet Riksdagsförvaltningens kanslistöd till Valprövningsnämnden nedan.¹

Inför arbetet med överklaganden efter valet 2022 har kansliet förstärkts med extra personal. Förutom en kanslichef på heltid har nämnden haft ytterligare fyra personer, två föredragande och två assistenter, som tjänstgjort mer eller mindre på heltid från september 2022. En av föredragandena har genom ett s.k. kompetensutbyte med Valmyndigheten tjänstgjort i nämnden. Det är första gången i nämndens historia som ett sådant utbyte har ägt rum.

Kansliet hade under 2022 följande sammansättning:

Kanslichef

Cecilia Persson, f.d. rådman (fr.o.m. 2022-09-01)

Huvudföredragande

Cecilia Persson, f.d. rådman (t.o.m. 2022-08-31)

Fasta föredragande

Lars Widlund, föredragande vid riksdagens konstitutionsutskott

Kirsten Dieden, hovrättsassessor och föredragande vid riksdagens socialutskott

Johan Sehlström, föredragande vid riksdagens utskottsavdelning (tjänstgjorde inte under 2022)

Anders Dölling, jurist (t.o.m. 2022-02-28)

Catarina Molin, föredragande vid riksdagens utbildningsutskott

Elisabeth Johansson, föredragande vid riksdagens finansutskott

Emma Hellman, föredragande vid riksdagens civilutskott

Anna Blomdahl, föredragande vid riksdagens trafikutskott (fr.o.m. 2022-04-01)

Anna Sollerborn, föredragande vid riksdagens miljö- och jordbruksutskott fr.o.m.2022-04-01

Elizabeth Lindell, föredragande vid riksdagens justitieutskott (fr.o.m. 2022-08-01)

¹ RDF dnr 362-2020/21, VPN dnr 41-2021.

Extra föredragande

Madeleine Gabrielson, f.d. utskottsråd i riksdagens miljö- och jordbruksutskott (fr.o.m. 2022-06-15)

Henrik Berthels, jurist och rättssakkunnig vid konsumetenheten vid Finansdepartementet (fr.o.m. 2022-09-01)

Fredrik Jonsson, föredragande i riksdagens näringsutskott (fr.o.m. 2022-09-01)

Hanna Hallonsten, justitiesekreterare i Högsta domstolen (fr.o.m. 2022-09-01)

Sofie Westlin, rådman i Nyköpings tingsrätt och justitiesekreterare i Högsta domstolen (fr.o.m. 2022-09-01)

Joakim Hall, åklagare och utredningssekreterare (fr.o.m. 2022-09-01)

Martin Abrahamsson, jurist hos Valmyndigheten (fr.o.m. 2022-09-01)

Nathalie Stenmark, hovrättsassessor och föredragande hos JO (fr.o.m. 2022-09-01)

Albert Pettersson, kammarrättsassessor och föredragande hos JO (fr.o.m. 2022-09-01)

Olle Molin, kammarrättsassessor och föredragande hos JO (fr.o.m. 2022-09-01)

Carl-Johan Malmqvist, hovrättsassessor och föredragande hos JO (fr.o.m. 2022-09-01 t.o.m. 2022-11-29)

Sekreterare

Agota Földes, utskottshandläggare vid riksdagens näringsutskott

Ritva Järvi, chefssekreterare vid riksdagens kammarkansli (fr.o.m. 2022-04-01)

Assistenter

Mattias Andersson, utskottsassistent vid riksdagens socialutskott (t.o.m. 2022-03-31)

Tony Holmstedt, utskottsassistent vid riksdagens konstitutionsutskott

Extra assistenter

Hillevi Axelsson, riksdagsguide och studerande (fr.o.m. 2022-04-01)

Britt-Marie Henriksson, f.d. utskottsassistent (fr.o.m. 2022-09-01)

Karl Lindstam, studerande (fr.o.m. 2022-09-01) (tjänstgjorde inte under 2022)

Förrättningar och sammanträden

Valprövningsnämnden hade under året 57 protokollförda förrättningar. Av dessa avsåg 7 sammanträden i fysisk form i riksdagens lokaler. 26 förrättningar avsåg beslut per capsulam, vilket innebär att ärendena avgjordes genom

kontakter mellan ordföranden och de övriga ledamöterna.² 14 förrättningar avsåg bevisgranskning av nya ledamöter eller ersättare i riksdagen eller EU-parlamentet. Bevisgranskningarna gjordes av ordföranden eller ersättaren för ordföranden. Vid 10 förrättningar beslutade ordföranden ensam om avskrivning efter återkallelse eller om arvoden till sekreterare eller andra som tjänstgör i nämnden.

Överklaganden

Valprövningsnämnden tog under 2022 emot sammanlagt 437 överklaganden. Av dessa avsåg 406 överklaganden av valresultatet. Flertalet av dessa kom in genom nämndens webbformulär som installerades och togs i bruk på nämndens webbplats under 2022, se mer under avsnittet Ett nytt webbformulär för överklagande.

Antalet överklaganden efter de allmänna valen 2022 var det näst största i nämndens historia, dvs. sedan 1976 när Valprövningsnämnden prövade överklaganden av val för första gången. Av tabellen nedan framgår antalet överklaganden som kommit in till nämnden sedan 1976.

Inkomna överklaganden 1976–2022

År	EU-parlamentet	Riksdagen	Kommunfullmäktige	Regionfullmäktige	Övriga överklaganden ³	Totalt
1976		1	6	2		9
1979		4	6	0		10
1982		5	6	3		14
1985		5	10	3		18
1988		0	7	1		8
1991		7	9	2		18
1994		8	13	6		27
1998		9	16	7		32
1999	1					1
2002		9	16	5		30
2004	3					3
2006		5	13	7		25
2009	5					5
2010		117	92 ⁴			209
2014	15	19	43	19		96
2018		490	137	96	44	767
2019	221		6		37	264
2022		148	148	110	31	437

² I enlighet med 10 § lagen (2012:880) med instruktion för Valprövningsnämnden och 3 § andra stycket nämndens arbetsordning av den 10 april 2013.

³ För 1976–2014 finns inte övriga överklaganden särskilt redovisade.

⁴ I antalet 92 ingår de överklaganden som gällde landstingsvalet.

De 406 överklaganden som avsåg överklagande av valet till riksdagen, valet till kommunfullmäktige eller valet till regionfullmäktige rörde ett flertal olika områden, bl.a. följande:

- brister i ordningen vid röstmottagningsställe
- felaktig avprickning i röstlängd
- felaktigheter i samband med rösträkning
- köer till röstmottagningsställen
- presentation av valundersökningar innan röstmottagningsställena stängt
- felaktigheter i valmaterial riktat till synskadade.

De 31 övriga överklaganden som inte avsåg överklagande av ett val som kom in 2022 rörde följande frågor:

- registrering eller avregistrering av partibeteckning
- utseende av ny ledamot eller ersättare i kommunfullmäktige
- distribution av namnvalsedlar
- distribution av partivalsedlar som inte omfattas av valnämndens ansvar
- deltagande i 2022 års val
- beställning av valkuvert
- beställning av valsedlar
- rättelse i röstlängd
- återkallelse av kandidatanmälan från parti
- överklagande av Valprovsningsnämndens beslut.

Valprovsningsnämnden fattade under 2022 beslut i drygt 350 av de 437 inkomna överklagandena. Behandlingen av återstående överklaganden fortsätter under 2023.

Skrivelser

Förutom överklaganden fick Valprovsningsnämnden under 2022 även ta emot 13 skrivelser från olika personer. Skrivelserna innehöll påståenden eller frågor av olika slag, bl.a.

- påståenden om valfusk
- synpunkter på valets genomförande
- synpunkter på valets utfall
- förslag på förbättringar.

Under 2022 föredrogs de 13 skrivelserna i nämnden och besvarades genom ett mejlsvar av kansliet.

Granskning av bevis

Med anledning av riksdagsvalet den 11 september 2022 har nämnden granskat samtliga bevis för de 349 ledamöterna och 554 ersättarna.

Häruöver granskade nämnden vid olika tillfällen under 2022 bevis för 14 nya ledamöter och 11 nya ersättare för ledamöter i riksdagen samt för 2 nya ledamöter i Europaparlamentet.

I samtliga fall fann nämnden att bevisen blivit utfärdade i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen.

Remisser

Valprovsnämnden fattade under 2022 beslut om fyra remissutlåtanden. Dessa avsåg följande dokument:

- kommissionens förslag till revidering av direktivet om unionsmedborgares rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet⁵
- direktivet om unionsmedborgares rösträtt och valbarhet vid kommunala val⁶
- betänkandet Säkerhet och tillgänglighet vid val (SOU 2021:96)
- Europaparlamentets lagstiftningsresolution om en revidering av förordningen om allmänna direkta val av ledamöter till Europaparlamentet.⁷

Ett nytt webbformulär för överklagande

Valprovsnämnden har sedan våren 2018 en webbplats som är en del av riksdagens webbplats. Webbplatsen har ett system där nämndens avgöranden kan publiceras. På denna plats finns information om Valprovsnämnden och om hur man överklagar ett beslut till nämnden. Samtliga beslut som avgjorts av nämnden sedan 1975 finns publicerade. Besluten publiceras fortlöpande.

Nämnden publicerar också uppgifter om samtliga överklaganden som kommer in efter de allmänna valen. Efter valet 2022 publicerades uppgifterna på webbplatsen den 13 oktober 2022, dvs. när tiderna för överklagande gått ut. Samma dag publicerades även uppgifterna i pappersform på nämndens fysiska anslagstavla som finns i entrén till Riksdagsbiblioteket.

En nyhet i samband med de allmänna valen 2022 var ett nytt förfarande för överklaganden, som innebar att överklaganden kunde anmälas via ett standar-

⁵ Förslag till rådets direktiv om fastställande av närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare (omarbetning) (COM(2021) 732).

⁶ Förslag till rådets direktiv om närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid kommunala val för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare (omarbetning) (COM(2021) 733).

⁷ Europaparlamentet antog den 3 maj 2022 en lagstiftningsresolution med förslag till reform av Europaparlamentets valordning (Europaparlamentets förslag till rådets förordning om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet, om upphävande av rådets beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom och den akt om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet som utgör en bilaga till det beslutet (P9_TA(2022)0129).

diserat webbformulär, utöver möjligheten att överklaga via e-post eller brev. Bakgrunden till detta var att i samband med de allmänna valen 2018 hade ett stort antal överklaganden inkommit via e-post, varav många innehöll ofullständiga uppgifter om klaganden och vilket eller vilka val som överklagats. Inför valen 2022 utarbetade därför nämndens kansli i samarbete med Riksdagsförvaltningens it-avdelning en möjlighet att överklaga även genom att använda ett webbformulär med fält där nödvändiga uppgifter fylls i. Syftet var att underlätta för klagande att lämna de uppgifter som är nödvändiga för att ett överklagande ska kunna handläggas. En majoritet av överklagandena skickades in genom det nya webbformuläret. Användningen av formuläret kommer att utvärderas i samband med att nämnden under våren 2023 tar fram en erfarenhetsrapport om prövningen av överklaganden i 2022 års val.

Riksdagsförvaltningens kanslistöd till Valprovsnämnden

Enligt 1 § tredje stycket g och 2 § 5, 7 och 8 lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen ska förvaltningen biträda bl.a. Valprovsnämnden i olika avseenden. Enligt 2 § sista stycket ska Riksdagsförvaltningen ge nämnden tillfälle att lämna synpunkter på behovet av resurser.

Enligt 7 a § samma lag ska Riksdagsförvaltningen träffa en överenskommelse med var och en av riksdagens nämndmyndigheter om förvaltningens kanslistöd till nämndmyndigheten.

En skriftlig överenskommelse mellan Valprovsnämnden och förvaltningen ingicks för första gången den 5 februari 2014 och därefter den 19 november 2015.⁸ Den förnyades den 31 maj 2018.⁹

Den senaste överenskommelsen ingicks i januari 2022.¹⁰ Denna gäller t.o.m. den 31 december 2024. En uppföljning av överenskommelsen planeras äga rum under 2023.

Överenskommelsen förlängs automatiskt med ett kalenderår i taget om ingen part skriftligen säger upp överenskommelsen senast tre månader före ett kalenderårsskifte. Parterna ska löpande (dock minst vartannat år) följa upp överenskommelsen och vid behov omförhandla den.

Resultaträkning för Valprovsnämnden 2020 och 2021

Som framgår av utfallsrapporten på nästa sida var kostnaderna för arvoden till både uppdragstagare och riksdagsledamöter 2022 betydligt större än motsvarande kostnader 2021. Skillnaden beror dels på att kansliorganisationen – i vanlig ordning – förstärktes under valåret, dels på att antalet förrättningar och

⁸ RDF dnr 1802-2012/13 och RDF dnr 1782-2014/15.

⁹ RDF dnr 1782-2014/15, VPN dnr 31-2018.

¹⁰ RDF dnr 362-2021/22, VPN dnr 41-2021.

sammanträden var betydligt större än under tidigare år. Kansliet har förutom en kanslichef på heltid haft ytterligare fyra personer, två föredragande och två assistenter, som tjänstgjort mer eller mindre på heltid sedan september 2022. Gruppen föredragande, sekreterare och assistenter, både ordinarie och extra, bestod under 2022 av drygt 25 personer, vilket är mer än en fördubbling jämfört med de år det inte varit valår.

Under 2022 hade nämnden 57 protokollförda sammanträden eller förrättningar, vilket kan jämföras med 28 under 2021. Överklagandena efter valet 2022 behandlades vid sammanträden i fysisk form. Kostnaderna för resor i samband med sammanträden har ökat jämfört med tidigare år.

Posten Böcker avser kostnad för inköp av val- och förvaltningsrättslig litteratur som användes av föredragandena m.fl. under arbetet med överklagandena under hösten 2022.

Posten Administrativa konsulter avser kostnaden för den föredragande som genom kompetensutbytet med Valmyndigheten tjänstgjort i nämnden.

Utfallsrapport Valprovsnämnden 2021 och 2022

År	2021	2022
Arvoden uppdragstagare	288 241	1 344 090
Arvoden riksdagsledamöter	38 304	103 604
Avgift Trygghetsstiftelsen	0	1
Böcker – utomstatliga	0	8 038
Enklare förtäring, livsmedel	0	2 266
Flygkostnader inrikes	3 581	26 907
Hotellkostnader inrikes	0	1 675
Inrikes skattefria bilersättningar	0	426
Inrikes skattepliktiga bilersättningar	0	299
Inrikes skattepliktiga traktamenten	0	300
Lagstadgade arbetsgivaravgifter löner (motkonto 2562)	43 596	101 929
Lagstadgade arbetsgivaravgifter arvoden (motkonto 2562)	12 035	32 552
Marktransporter m.m. inrikes	0	807
Särskild löneskatt löner (över 65 år)	15 263	102 489
Taxi inrikes	1 283	0
Tågkostnader inrikes	1 785	9 207
Administrativa konsulter – inomstatliga	0	190 150
Summa	404 088	1 924 740
<i>Budget</i>	<i>524 188</i>	<i>1 419 494</i>